

ללמוד חפינה אמר רב פפא שתי לשכות היו לו לכהן גדול אחת לשכת פרהדרין ואחת לשכת בית אבטינס

מסכת יומא

תוכן

- א. ללמדו חפינה אמר רב פפא שתי לשכות היו לו לכהן גדול אחת לשכת פרהדרין ואחת לשכת בית אבטינס 1.....
- ב. שש לשכות היו בעזרה שלש בצפון ושלוש בדרום 2.....
- ג. לשכת הגזית שם היה סנהדרין של ישראל יושבת ודנה את הכהנים 3.....
- ד. שבעה שערים היו בעזרה שלשה בצפון ושלושה בדרום ואחד במזרח 3.....
- ה. חמש טבילות ועשרה קדושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום וכולן בקדש על גג בית הפרוה חוץ מזו 3.....
- ו. הני כהני שלוחי דרחמנא ניהו ... משביעין אנו עליך על דעתינו ועל דעת בית דין ... הוא פורש ובוכה שחשדוהו צדוקי והם פורשין ובוכין 4.....
- ז. הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתותיו ולא יורה באצבעותיו 4.....
- ח. השח שיחת חולין עובר בעשה 5.....
- ט. בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדא ... ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה 6.....

דף יט.

א. ללמדו חפינה אמר רב פפא שתי לשכות היו לו לכהן גדול אחת לשכת פרהדרין ואחת לשכת בית אבטינס

י"א¹ שכל יום אחרי שקראו לפניו בסדר היום, מסרוהו לזקני כהונה והעלוהו לבית אבטינס ללשכה שבמקדש שנקראת כן, ללמדו חפינת הקמרת מפני שהיא מעבודות קשות שבמקדש. וי"א² שלא עשו כן אלא בערב יום הכפורים. וי"א³ שלא היו צריכים ללמדו שלהלכה עושה חפינת הקמורת כדרכם של אנשים לחפון.

¹ לחם משנה הלכות עבודת יום הכיפורים פרק א הלכה ז וכתב שהרמב"ם לא הזכיר זאת כלל דכיון שכתב למעלה כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות ודאי יהיו מלמדין לו זאת ג"כ שהרי זו היא עבודה קשה שבמקדש וכ"כ בערוה"ש העתיד המובא להלן.

² הון עשיר על המשנה יומא פ"א מ"ה.

³ פי' המשניות לרמב"ם יומא פרק א משנה ה ולכאורה כך נקט גם להלכה ביד שהרי לא הזכיר כלל "מסרוהו זקני ביד" וכו'. וכ"כ בערוך השולחן העתיד הלכות עבודת יום הכיפורים סימן קנח סעיף כא, אך זה אינו שהרי כתב בעבודת יום הכיפורים פרק ד הלכה א על חפינת הקמורת "וזה היא עבודה קשה שבמקדש", ועיים לה"מ שם שהקשה "מ"ש בפירוש המשנה דבריו תמוהים בעיני בכמה אנפי חדא דחפינה הנזכרת בפ"ק דיומא שמלמדין אותו היינו חפינה שעושה כהן גדול בפנים והחפינה שאמר ר"פ במנחות פשיטא לי מלא חפניו כדחפני אינשי היינו החפינה שמבחוץ ולא אמרו שהיא קשה אלא החפינה שבפנים".

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרף היום - מסכת יומא

ב. שש לשכות היו בעזרה שלש בצפון ושלש בדרום

שמונה לשכות⁴ היו בעזרת ישראל, שש⁵ שהיו ג' בצפון, וג' בדרום. ושתיים שהיו מצדי שער המזרחי.

שבדרום – לשכת המלח שם נותנין מלח לקרבן ולמליחת עורות הקדשים⁶, לשכת הפרוה שם מולחין עורות הקדשים, ועל גנה היתה בית טבילה לכהן גדול ביום הכפורים, לשכת המדיחין שם היו מדיחין קרבי הקדשים⁷ ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה,

שבצפון – לשכת הגזית שבה סנהדרי גדולה יושבת, וחציה היה קדש וחציה היה חול, ולה שני פתחים אחד לקדש ואחד לחול ובחצי של חול היו הסנהדרין יושבין, לשכת הגולה שם היתה בור שממלאין ממנו בגולה – גלגל ומשם מספקין מים לכל העזרה, ולשכת העיץ היתה אחורי שתיהן והיא היתה לשכת כ"ג⁸ והיא הנקראת לשכת פרהדרין שלשם הפרישו את הכהן הגול שבעת ימים קודם יום הכפורים, ונג שלשתן שוה. כלומר קירוי אחד היה לכל הג' לשכות.

⁴ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ה הלכה יז

⁵ והתנא שכתב שש לשכות ורק כשחשב השערים אומר שבמזרח שער נקנור ושתי לשכות היו לו אחת בימינו וכו', ולא חשבן יחד מפני שכן דרך התנא שמפני ששתי לשכות אלו היו אצל השער המזרחי ובשם איירי בשערים הזכיר שאצל שער זו היו שתי לשכות, ובפ"ה אומר שש לשכות כלומר נוסף על השתיים שבפ"א והרמב"ם חשבן ביחד, ולשכות שבעזרת נשים חשבן התנא בפ"ב.

⁶ עיין לחם משנה הלכות איסורי מזבח פרק ה הלכה יג שהקשה ששם כתב הרמב"ם שבלשכת המלח מולחין עורות קדשים וכבר הקשו התוס' ז"ל קושיא זו ותירצו דהמלח היה צנוע בלשכת המלח אבל מליחת העורות היה בלשכת הפרוה והיו נוטלין המלח מלשכת המלח ואולי לזה דקדק רבינו ז"ל ממה שלא כתב כאן בלשכת המלח ששם מולחין עורות קדשים ודלג מלת ששם.

⁷ דעל השולחנות של שיש שאצל המזבח הדיחו הבשר, וכאן הדיחו הקרביים. אף על גב דבפ"ו דשקלים (מ"ד) תנן דעל השולחנות הדיחו הקרביים, היינו הדחה יתירה לנקותם לגמרי, אבל פשיטא דלאו אצל המזבח הטילו הפרש מהקרביים דלזה היתה לשכה זו. ערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן יא סעיף כה

⁸ ועיין לח"מ עבודת יום הכיפורים שם וא"ת אמאי רבינו ז"ל בפ' ה' מהל' בית הבחירה כשכתב שם שמונה לשכות היו בעזרת ישראל וכתב לשכת כ"ג למה לא כתב שם ט' לשכות דשתי לשכות היו לו לכ"ג כדאמר שם רב פפא בגמ' אחת לשכת פרהדרין ואחת לשכת בית אבטינס שמלמדין לו חפינה שם. וי"ל דאותה לשכת בית אבטינס היינו הלשכה שעושיין שם הקטורת והיא הנקראת בית אבטינס וכבר הזכירה רבינו ז"ל בפ"ח מהלכות בית הבחירה בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות וכו' ומ"ש רב פפא בגמרא הוא שאותו בית אבטינס היה מיוחד לכ"ג ללמוד שם חפינת הקטורת אבל לא שיהיה לכהן לשכה מיוחדת שם ללמוד חפינת הקטורת. זה נראה דעת רבינו ז"ל. ועיין ערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן יא סעיף כה ומה שלא הזכיר לשכת בית אבטינס לעשיית קטורת, נ"ל שלא היתה כלל בעזרה, ובמשנה דיומא (יה, ב) אינו קורא לה לשכה אלא בית אבטינס, ובגמ' שם משמע ג"כ דלאו בעזרה היתה אלא היתה משובה לחוץ, וגם בלשכות דעזרת נשים לא השיב לה דלא השיב שם רק הלשכות שבהארבע מקצועות, ואולי היו שם עוד כמה לשכות.

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היום - מסכת יומא

שתי לשכות אחרות היו שם בעזרת ישראל, כמבואר להלן, אחת מימין שער מזרחי והוא לשכת פנחס המלביש, ואחד משמאלו והוא לשכת עושה הביתין.

ג. לשכת הגזית שם היה סנהדרין של ישראל יושבת ודנה את הכהנים

ב"ד הגדול⁹ והם הסנהדרין היו יושבין בלשכת הגזית, והיו עסוקים בכל דבר שצריך בי"ד של שבעים ואחד¹⁰, ומשם היה יוצא תורה לכל ישראל, אך עיקר מעשיהם תדיר היה שהיו יושבין ודנין את הכהונה ואת הלויים¹¹ ובודקין הכהנים ביוחסין אם אין בהם פסול משפחה הפוסלתן מעבודה ובמומין, וכל כהן שנמצא פסול בייחוסו לובש שחורים ומתעטף שחורים ויוצא מן העזרה, וכל מי שנמצא שלם בייחוסו ובגופו לובש לבנים ומתעטף לבנים ונכנס ומשמש עם אחיו הכהנים, וכל מי שנמצא בעל מום יושב בלשכות העצים ומתליע עצים למערכה ואוכל וחולק בקדשים.

ד. שבעה שערים היו בעזרה שלשה בצפון ושלשה בדרום ואחד במזרח

שבעה שערים היו¹² לעזרה, שלושה מן הצפון הסמוכין למערב, ושלושה מן הדרום סמוכין למערב, ואחד במזרח¹³ מכוון כנגד בית קדש הקדשים באמצע¹⁴.

ה. חמש טבילות ועשרה קדושים טובל בהן גדול ומקדש בו ביום וכולן בקדש על גג בית הפרוה חוץ מזו

יבואר להלן דף ל. בעזחי"ת

⁹ רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ו הלכה יא, ערוך השולחן העתיד הלכות ביאת מקדש סימן מה סעיף יג

¹⁰ הר המוריה

¹¹ תויו"ט סוף מדות

¹² רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ה הלכה ד

¹³ א"כ נשמע דס"ל דלא הי' שער מן המערב וקשה לכאורה ממשנה דיומא דשני שערים הי' לו מן המערב ובתויו"ט פ"ו דשקלים הביא לתמוה שבספר יוסיפון כ' דראה דלא הי' שער מן המערב אולם באמת הקשי בן בירושלמי שם דבמידות איתא דלא הי' רק שבעה שערים ומוקי לה כאבא יוסי בן יוחנן אבל לרבנן לא הי' רק שבעה שערים לכן לא הי' שערים למערב וכ"כ במראה הפנים. מעשי למלך שם.

¹⁴ ועל זה נאמר בברכות בפרק הרואה (דף נ"ד) לא יקל אדם ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים. כס"מ

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היום - מסכת יומא

דף יט:

ו. הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו ... משביעיין אנו עליך על דעתינו ועל דעת בית דין ... הוא פורש ובוכה שחשדוהו צדוקי והם פורשיין ובוכין

הכהנים¹⁵ שלוחי שמים הם, ואינם שלוחי בעל הקרבן. וכשהשביעו הכהן הגדול בערב יום הכפורים כמבואר לעיל דף יח: היו משביעיין אותם¹⁶ ואומרים לו – אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין¹⁷ – ואין כוונתם שהוא שלוחם להקרבת הקרבן, אלא לומר – אתה שלוחנו ושליח בי"ד באמירת שבועתך, ולא לפי מחשבה שבלבך אם באת להערים בקבלת השבועה, ולכן כל מה שתשבע יהיה על דעתינו¹⁸.

ואז היו אומרים לו "משביעיין אנו עליך במי ששכן את שמו בבית הזה שלא תשנה דבר שאמרנו לך", והוא פורש ובוכה על שחשדוהו במינות, והן פורשיין ובוכין לפי שחשדו למי שמעשיו סתומין שמא אין בלבו כלום.

ז. הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתותיו ולא יורה באצבעותיו

הקורא קריאת¹⁹ שמע לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתיו ולא יראה באצבעותיו אפילו לדבר מצוה בפרשה ראשונה שהוא עיקר קבלת עול מלכות שמים, מפני שנראה כקורא עראי, וכתוב "ודברת במ" (דברים ו, ז) ודרשינן "עשה אותם קבע".

¹⁵ רמב"ם הלכות נדרים פרק ו הלכה ה

¹⁶ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק א הלכה ז

¹⁷ עיין בשו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קעו "והנ"ל בזה דלא לחנם האריכו לומר אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחינו ושליח בי"ד משביעים וכו', מה צורך לאורך הלז, אלא משום דכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה ע"י בית דין כמ"ש תוס' יומא י"ב: ד"ה כה"ג בו, והצדוקים מודים שאין עבודת יה"כ כשרה אלא בכה"ג, ושלוחי בי"ד בשליחות מתנים עמו שאם ישנה דבר איננו שלוחם, פי' איננו כהן גדול נמצא העבודה פסולה, ומיהו בלא שבועה לא היו יכולים להתנות שאם ישנה דבר איננו כהן גדול, דמ"מ לדעתו לא יפסיד דאם יכנוס אחר שאינו צדוקי ויקטיר לפנים עבודתו פסולה לדעת הצדוקי ואם יכנוס הוא ויקטיר בחוץ ולא יהיה כהן גדול ג"כ עבודתו פסולה ואין הפסד, על כן השביעוהו על זה דעל מנן לא יעבור על השבועה, ולפע"ד תירוץ נכון ואמת הוא.

¹⁸ מפרשי הרמב"ם שם

¹⁹ שו"ע ונו"כ או"ח סג ו

הלכות למעשה ולמשיחא בדרג היום - מסכת יומא

גם אם מפסיק שותק ואינו אומר את פסוקי קריאת שמע בעת הרמיזה, אסור מכיון שנראה כקורא עראי.

ולפיכך גם אם הביאו לו טלית או תפילין אין להתעטף או להניח בעת קריאת פרשה ראשונה²⁰ גם אם שותק וכן אין לתת צדקה לעני²¹ או לקום בפני תלמיד חכם או זקן²².

לאפרושי מאיסורא מותר אפילו בפרשה ראשונה אך לא בפסוק ראשון²³.

אמנם אם העיסוק או הרמיזה לצורך סילוק מחשבות מורדות מותר²⁴, וכגון להשתיק רעש אנשים או תינוק הבוכה, לקנח האף ולנגב הזיעה, להרים סידור או טליתו שנשמטה ושאר דברים המורדים, אך יזהר לא להמשיך הקריאה בעת העיסוק.

יש מחמירין שגם בפרשה שניה לא רמוז ויקמוץ וכו'. אולם לדבר מצוה מותר לכו"ע בפרשה שניה.

ולפיכך מותר לתת צדקה או לקום לזקן או ת"ח וכדומה²⁵. אך עיסוק בעיון התורה אסור, ושלא לצורך מצוה אסור אפילו עסק קל ורמיזה בכל ג' פרשיות²⁶ קריאת שמע.

גם אם כבר יצא ידי חובתו וקורא קריאת שמע כדי לקראה עם הציבור או על סדר הברכות וכן אם קורא בשעה שלובש תפילין מן הראוי להקפיד על הנזכר כדי שלא יראה כקורא עראי. אך במקרה זה לצורך מצוה מותר בכל ג' הפרשיות.

ח. השח שיחת חולין עובר בעשה

השח שיחת חולין בדברי גנאי²⁷ וקלות ראש עובר בעשה²⁸ וי"א שהוא הדין בדברי הבאי, ואפילו סיפורי מלחמות בעלמא הוי גם כן בכלל מושב לצים ואפילו בחול אסור לעסוק בהן²⁹.

²⁰ מ"ב סו מז

²¹ תשובות והנהגות ח"א סי' ס"א

²² שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' קמ"ו, שו"ת או נדברו ח"ב סי' ד, ועיין בשו"ת שלמת חיים סא

²³ מקור חיים לחו"י סק"ו, שו"ת שבט הלוי ח"י סי' רנ"ב

²⁴ שע"ת קד ס"ק א ובמ"ב שם בן איש חי וארא אות י"ג, וכמו בשמו"ע שם ה"ה כאן וא"כ אפילו בפסוק ראשון הדין כן.

²⁵ ובהליכות שלמה פ"ו אות ד' שהגרשו"א זצ"ל היה מניח מעות על השלחן והעניים לקחו מעליהם

²⁶ פמ"ג א"א סג י ובן איש חי שם.

²⁷ ולא תקשה תיפוק ליה שעובר על עשה דתורה על ידי מה שאינו מקיים אז מצות עשה דתלמוד תורה, יש לומר דאין הכי נמי, אלא דהגמרא בעי לאשכוחי יותר מזה דעובר עוד על ידי השיחת חולין על מצות עשה בפועל ממש, כי התורה אסרה לנו הדיבור של שיחת חולין לבד מה שעובר על העשה דתורה בגדר שב ואל תעשה דהיינו על ידי מה שאינו מקיים אותה בעת הוזה. חפ"ז חיים פתיחה - באר מים חיים עשין אות יב

²⁸ מגן אברהם סימן קנו ס"ק ב

²⁹ שו"ע או"ח שז מז

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרף היום - מסכת יומא

בשעה שמדבר על עסקי פרנסתו אין בכלל זה³⁰, ודברים שאינם הבאי גנא וקלות ראש אין הכוונה לתענית דיבור ממש שלא ידבר אפילו תיבה אחת לעורך עניני גופו, ושיהיה צריך רק לרמוז, אלא הכוונה היא שלא ירבה בדיבורים, וישים עצמו כאלם למעט בדברים בטלים שאין לגוף צורך בהם. וריבוי הדיבור מגונה, וכמאמר התנא באבות (פ"א משנה יז) כל המרבה דברים מביא חטא. ועוד אמרו שם, כל ימי גדלותי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב מן השתיקה. ושלמה המלך אומר במשלי (יז, כח) גם אויל מחריש חכם יחשב. ואמר עוד בקהלת (ה, א) כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים וגו'. ועוד אמרו (אבות פ"ג) סייג לחכמה שתיקה.

ט. בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדא ... ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה

בליל יום הכפורים כהן גדול צריך שישאר ער שלא יבא לידי קרי, בקש להתנמנם³¹ פרחי לוייה מכין לפניו באצבע צרדה, ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד והצטנן מעט על הרצפה כדי שלא תישן, ומתעסקין עמו עד שמגיע זמן שחיטה.

³⁰ רע"א או"ח קנו שם

³¹ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק א הלכה ה